

Nr 204.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående tid för ikraftträdande av lagen den 22 juni 1923 innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag samt lagen den 22 juni 1923 innefattande tillägg till vissa stadganden rättegångsbalken; given Stockholms slott den 13 mars 1925.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden, föreslå riksdagen antaga härvid fogade förslag till lag angående tid för ikraftträdande av lagen den 22 juni 1923 innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag samt lagen den 22 juni 1923 innefattande tillägg till vissa stadganden i rättegångsbalken.

GUSTAF.

Torsten Nothin.

Förslag

till

Lag

angående tid för ikraftträdande av lagen den 22 juni 1923 (nr 249) innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag samt lagen den 22 juni 1923 (nr 250) innefattande tillägg till vissa stadganden i rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att lagen den 22 juni 1923 innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag samt lagen den 22 juni 1923 innefattande tillägg till vissa stadganden i rättegångsbalken skola träda i kraft den 1 juli 1925.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
13 mars 1925.*

Närvarande:

Statsministern SANDLER, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Efter gemensam beredning med t. f. chefen för finansdepartementet anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Nothin:

»Genom lagen den 22 juni 1923 (nr 249) innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag har stadgats, att i fråga om behörighet att innehava statstjänst kvinna skall med vissa i lagen angivna undantag vara likställd med man. Vidare har genom lagen samma dag (nr 250) innefattande tillägg till vissa stadganden i rättegångsbalken meddelats särskilda bestämmelser, vilka föranledas av kvinnas behörighet att innehava domarämbete.

Enligt i berörda lagar meddelade promulgationsbestämmelser skola lagarna träda i kraft den dag, Konungen med riksdagen bestämmer.

Beträffande dessa promulgationsbestämmelser tillåter jag mig erinra om följande.

Genom proposition nr 241 förelade Kungl. Maj:t 1922 års riksdag förslag till lag innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag samt till lag innefattande tillägg till vissa stadganden i rättegångsbalken. Frågan behandlades av samsammansatta stats- och första lagutskottet. I utlåtande nr 7 tillstyrkte utskottet lagförslagen med allenast den ändring, att tiden för lagarnas trädande i kraft, vilken av Kungl. Maj:t föreslagits till den 1 januari 1923, av utskottet föreslogs till den dag, Konungen med riksdagen bestämde. Anledningen härtill var den, att det ansågs medföra avsevärda olägenheter i praktiskt hänseende, om behörighetslagen finge träda i tillämpning innan ett avgörande träffats om grunderna för kvinnliga statstjännares avlöning och pensionering. Till stöd för sin hemställan med avseende å omfattningen av promulgationsbestämmelsen i behörighetslagen yttrade utskottet:

»Att nu bestämma tiden för den ifrågasatta lagens ikraftträdande låter sig icke göra. Valet av tidpunkt för ikraftträdandet blir givetvis beroende på

frågan, när avgörande kan träffas rörande kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden. Det har syntes utskottet lämpligast, att beslut om lagens ikraftträdande fattas av Konungen och riksdagen gemensamt. Utskottet anser sig därför böra hemställa, att den i det framlagda förslaget till behörighetslag intagna bestämmelsen om tiden för lagens ikraftträdande utbytes mot en föreskrift, att lagen skall träda i kraft den dag, Konungen med riksdagen bestämmer. Genom ett dylikt stadgande möjliggöres, att beslut om ikraftträdandet fattas utan iakttagande av den i § 87 regeringsformen föreskrivna ordning. Då det synes antagligt, att avlönings- och pensioneringsvillkoren komma att bestämmas samtidigt för alla kvinnliga statstjänare, saknar utskottet anledning att inlåta sig på frågan, huruvida möjlighet finnes att låta behörighetslagen efter hand träda i kraft för olika delar av statstjänsten.»

Som bekant föll frågan vid 1922 års riksdag på grund av kamrarnas skiljaktiga beslut.

Då Kungl. Maj:t i proposition nr 40 förelade 1923 års riksdag förslag till lag innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehåva statstjänst och annat allmänt uppdrag samt till lag innefattande tillägg till vissa stadganden i rättegångsbalken, voro i dessa förslag upptagna den av sammansatta stats- och första lagutskottet vid 1922 års riksdag förordade promulgationsbestämmelsen. Lagrådet, vars yttrande över förslagen inhämtats, anförde beträffande förstnämnda lag, att lagrådet ansåge bestämmelsen om lagens trädande i kraft icke medgiva, att lagen skulle kunna bli gällande vid olika tider beträffande särskilda kategorier av statstjänare.

Riksdagen, som i skrivelse nr 213 meddelade sitt beslut i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition, anförde beträffande promulgationsbestämmelsen:

»Även om, i enlighet med lagrådets uttalande, bestämmelsen om behörighetslagens trädande i kraft, icke utan stöd av särskilda övergångsstadganden kan anses medgiva, att lagen skulle kunna bli gällande vid olika tider beträffande skilda kategorier av statstjänare, och lagen således böra träda i kraft på en gång för statsförvaltningen i dess helhet, lärur lönerogleringssynpunkt något hinder för en dylik anordning ej möta. Den relation mellan manliga och kvinnliga befattningshavares löner och pensioner, som kan komma att bli gällande för de s. k. nyreglerade verken, kan nämligen även läggas till grund för en löne- och pensionsreglering för kvinnliga befattningshavare vid verk, som kvarstå på det äldre lönesystemet, d. v. s. numera i huvudsak landsstaten och undervisningsväsendet. Emot ett dylikt provisorium kunna ej anföras betänkligheter av det slag, som i fjolårets utskottsutlåtande framfördes emot den provisoriska löne- och pensionsreglering, som då var ifrågasatt, och som innebar, att de kvinnliga befattningshavarna under provisoriet skulle tillerkännas den för manliga tjänstemän bestämda lönen och sedermera vid den slutliga regleringen eventuellt få vidkännas en löneminskning.

Då man för övrigt för behörighetslagens antagande ej torde böra avvakta den tidpunkt, då lönerreglering enligt det nya lönesystemet genomförts inom hela statsförvaltningen, lär det, även om med behörighetsfrågans prövning finge anstå till 1924 års riksdag, likväl bliva nödvändigt att på de områden, för vilka nyreglering då ännu icke genomförts, bestämma de kvinnliga tjänstemännens löner på sätt nyss antytts.»

På förslag av Kungl. Maj:t har innevarande års riksdag, såsom framgår av dess skrivelse den 6 mars 1925, nr 63, numera fattat beslut angående de kvinnliga befattninghavarnas avlöningsförhållanden utom vad angår kommunikationsverken, i vilket avseende frågan ännu icke är av riksdagen prövad. Riksdagens nyssnämnda beslut innebär, att manliga och kvinnliga befattningshavare vid nyreglerade verk skola uppbära lön enligt en för män och kvinnor gemensam löneplan, varvid dock kvinna icke skall vara berättigad komma i åtnjutande av lön enligt sista löneklassen i vederbörande lönegrad. Beträffande kvinnliga befattningshavare vid de verk, för vilka ny definitiv lönerreglering icke blivit genomförd, har frågan ordnats sålunda, att Kungl. Maj:t skall bestämma avlöning att tills vidare gälla; och skall sådan befattningshavare vara skyldig att underkasta sig de bestämmelser i fråga om avlöning, som vid en blivande lönerreglering må varda för tjänsten stadgade. De sålunda beslutade avlöningsgrunderna skola träda i kraft den 1 juli 1925.

Vad pensionsförhållandena beträffar har Kungl. Maj:t denna dag på föredragning av t. f. chefen för finansdepartementet till riksdagen avlåtit proposition med förslag till civil tjänstepensionslag m. m. Förslaget avser hela statsförvaltningen med undantag av kommunikationsverken, beträffande vilka chefen för kommunikationsdepartementet förut i dag framlagt särskilt förslag. Vid nyreglerade verk skola manliga och kvinnliga befattningshavare lyda under en och samma pensionslag. Någon annan skillnad i pensionshänseende är icke föreslagen, än att pensionsunderlaget för kvinnlig befattningshavare är bestämt till det lägre belopp, som för sådan befattningshavare motsvarar den lägre slutlönen. Liksom då det gäller avlöning har i fråga om befattningshavare vid ännu icke nyreglerade verk föreslagits den anordningen, att Kungl. Maj:t skall äga meddela bestämmelser i fråga om pension att tills vidare gälla; och skall sådan befattningshavare vara skyldig att underkasta sig de bestämmelser i fråga om pension, som i samband med en blivande lönerreglering må varda för tjänsten stadgade. Jämväl de nya pensioneringsgrunderna äro föreslagna att träda i kraft den 1 juli 1925.

Då alltså frågan om de kvinnliga befattningshavarnas avlönings- och pensionsförhållanden torde komma att vara ordnad från och med den 1 nästkommande juli, synes mig nu förslag böra föreläggas riksdagen om ikraftträdande av lagen den 22 juni 1923, innefattande bestämmelser angående kvinnans behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag ävensom lagen samma dag innefattande tillägg till vissa stadganden i rättegångsbalken. Jämväl dessa lagar torde böra träda i kraft den 1 juli 1925.

Då såväl avlönings- som pensionsförhållandena för de kvinnliga befattningshavarna torde bli från nyssnämnda tidpunkt ordnade för statsförvaltningen i dess helhet, om ock allenast provisoriskt såvitt angår ännu icke nyreglerade verk, läser för ikraftträdandet icke erfordras någon ändring av behörighetslagen, utan kan detsamma, såsom avsett varit, åvägbringas genom beslut av Konungen och riksdagen gemensamt utan iakttagande av den i § 87 regeringsformen föreskrivna ordning.»

Föredraganden uppläser härefter ett inom justitiedepartementet upprättat förslag till lag angående tid för ikraftträdande av lagen den 22 juni 1923 (nr 249) innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehåva statstjänst och annat allmänt uppdrag samt lagen den 23 juni 1923 (nr 250) innefattande tillägg till vissa stadganden till rättegångsbalken och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte förelägga riksdagen detta lagförslag till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Arvid Torold.